

Isprave križevačkih zemaljskih župana (1274. – 1439.), dokumente priredile i uvodnu studiju napisale Éva B. HALÁSZ – Suzana MILJAN, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest – Zagreb, 2014., 261 str.

U izdavaštvu Mađarske akademije znanosti unutar serije *Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam* objavljen je šesti svezak pod naslovom *Isprave križevačkih zemaljskih župana (1274. – 1439.)*, koji su priredile Éva B. Halász i Suzana Miljan. Radi se o trojezičnoj (mađarski, hrvatski i engleski jezik) ediciji čija je osnovna namjera kritičko izdavanje svih sačuvanih isprava križevačkih zemaljskih župana (čelnici lokalnih zajednica nižih plemića) iz razdoblja srednjega vijeka. Križevački županat je do 14. stoljeća bio osnovna teritorijalna jedinica u Slavoniji, a nakon 14. stoljeća integriran je u Križevačku županiju. Prva isprava datira oko 1274. godine, a posljednja u 1439. godinu. Ukupno je sačuvano 65 isprava od kojih je 41 u originalu, a osim originalnih isprava postoje prijepisi ili isprave čiji sadržaj je prepričan, te one o kojima postoji samo spomen. Navedeni su originalni isprava pohranjeni unutar Hrvatskoga državnog arhiva, Nadbiskupijskog arhiva u Zagrebu, Arhiva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti te Mađarskog državnog arhiva. Većina isprava ovdje se prvi put objavljuje, a one koje su već bile objavljene u sklopu većih serija (poput *Diplomatičkog zbornika Tadije Smičiklase*) objavljuju se ponovno, ali transkripcijom iz izvornika. Valja napomenuti kako je knjiga nastala kao rezultat suradnje i rada na više projekata i znanstvenih ustanova: Istraživačke skupine za proučavanje srednjovjekovne ugarske povijesti Mađarske akademije znanosti, Mađarskog vojno-povijesnog instituta i muzeja, Sveučilišta u Segedinu i Mađarskog državnog arhiva te projekta *Latinički izvori*, studije i pomagala za društvenu i gospodarsku povijest, koji se provodio na Odsjeku za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. U građu nas uvode prva dva poglavlja napisana redom na mađarskom, hrvatskom i engleskom jeziku: »Načela transkripcije« (19–25) i »Popis kratica« (31–33), koji je podijeljen na kratice arhivskih fondova te kratice objavljenih izvora. Potom slijedi uvodna studija (također na tri jezika) za bolje razumijevanje problematike na koju se transkribirani dokumenti odnose – »Križevački zemaljski župan (comes terrestris Crisisensis)« (35–141). Prvo se razjašnjava sintagma *comes terrestris* i njezino značenje kroz prethodna istraživanja kako mađarske, tako i hrvatske historiografije. Zatim se detaljnije razlaže djelatnost križevačkih zemaljskih župana kroz identifikaciju njihova podrijetla prema rodovima ili obiteljima, ukoliko je moguće na osnovi sačuvanih podataka napraviti rekonstrukciju. Prikazane su i aktivnosti zemaljskih župana konkretnim primjerima te diplomatska analiza isprava koje su izdavali. Poglavlje je zaključeno arhontološkim popisom križevačkih zemaljskih župana. Iduća su poglavlja »Bibliografija« (143–145) i »Karta« (147–148). U potonjem poglavlju su dvije karte koje prikazuju opseg i smještaj križevačkog županata. Slijedi središnje poglavlje »Documanta« (149–225) u kojem je kronološki transkribirano 65 dokumenata. Nakon rednog broja isprave slijedi datum i mjesto izdavanja (ukoliko postoji). Prije transkripcije se na latinskom jeziku donose regesti s navođenjem pravnog čina opisanog u ispravi i imena izdavača. Iznesena je i opisana forma u kojoj je isprava sačuvana (original, prijepis, prepisani sadržaj, samo spomen), te signature arhivskih fondova u kojima su isprave pohranjene. Kod originalnih isprava nalazimo podatak o materijalu, mjere u centimetrima, mjesto i vrijeme pečaćenja. Na kraju knjige se nalaze indeksi »Indices« (227–255) s osobnim i zemljopisnim imenima, odnosno pojmovima koje nalazimo u transkribiranim ispravama za lakše razumijevanje samih isprava. Kako je uobičajeno, knjiga je zaključena s »Bilješka o autoricama« (259–261). Objavljena građa je zaokružena cjelina koja obuhvaća područje sjeverozapadnog dijela srednjovjekovnog kraljevstva Slavonije – križevački županat, te sačuvane isprave zemaljskih

župana kao čelnika lokalnih zajednica nižeg plemstva. Knjiga je vrijedna zbog činjenice da je tematski ista građa pohranjena u nekoliko različitih arhiva sada objedinjena na jednom mjestu. Ovom je knjigom također postavljen temelj budućim istraživanjima zemaljskih župana kao važnog srednjovjekovnog društvenog sloja.